

יו"ל ע"י כולל "שערים המצוינים" שע"י מוסדות "דרכי תורה" רחובות

כולל להוראה ולעיון ההלכה לאברכים מצוינים בני עליה ❖ כולל "מבקשי ה'" לבעלי בתים בני תורה
בביהכנ"ס ע"ש שלמה אלפסי רח' התחיה 1 רחובות

ה' כס"ד ה' פשת ואחיו ה' י' אנוס אה משה"א ה' ג' ל"ן 233 ה' שנה ה' ה'

הזהיר במזוזה

[נעיין בשפתי כהן (דברים ז יא) שכתב, "סמך אחר מצות מזוזה, ערים גדולות ובתים מלאים, לומר שכל המקיים מצות מזוזה ממלא הקב"ה ביתו מכל טוב"].

דירה נאה

ולאור הדברים הללו יתבארו היטב דברי חז"ל ש"הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה", למרות ש"דירה נאה מרחיבה דעתו של אדם". וזאת משום שדירה נאה היא מכשול ונסיון רק לאדם שאינו מתבונן בה ובתכליתה. ברם, האדם הירא אשר מתבונן בה בכל עת, בבואו לביתו וביציאתו הימנו, ונותן אל לבו את אשר כתוב בפרשיות הטמונות בה, ודאי שלא תהא לו דירתו הנאה למכשול, אלא אדרבה, יקדישנה לשם עבודת השי"ת. שהרי זהירותו במזוזה מעידה, שאין לגד עינו אלא אהבת ה' וידיעתו, ואין הוא שוגה ברדיפה אחר הבלי הזמן, ובודאי שלא יהלך במידותיו של בלעם הרשע, בנפש רחבה וברוח גבוהה. ולדברינו יש ליישב את מה שדקדק המהרש"א (שבת כג:) בדברי חז"ל שדרשו "הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים, הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה". כי לכאורה מדוע שינו לשונם במזוזה ואמרו "הזהיר", ולא "הרגיל", כשם שנקטו בהדלקת הנר.

אלא, שסגולתה הרוחנית של המזוזה אינה נמדדת רק במידת ההרגל שבה, שהרי בכך עדיין לא קיים האדם את עיקר ענינה. ורק על ידי שהאדם "זהיר" בה, ומתבונן בה בכל עת, יזכור את חובת אהבת ה', ויתעורר משנתו הרוחנית ומשגיותיו בהבלי הזמן.

מצות מזוזה כנגד "בכל פאדך"

והמלבי"ם (פס' ח) כתב, שתפילין של יד ושל ראש, ומצות המזוזה, הם כנגד הציווי המשולש שנצטוו בו בפרשת שמע, "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך, ובכל נפשך, ובכל מאדך". ומצות המזוזה היא כנגד "ובכל מאדך", שפירושו "בכל ממונך" (רש"י). וזאת משום שביתו של האדם מסמל את כל קניניו ורכושו, אשר נצטוו לשעבדם לאהבת ה'. ושעבוד זה טמון ורמוז במזוזה, המזכרת לאדם את דבר חובתו הרוחנית העליונה.

הארה נפלאה מצינו בענינה של המזוזה לאור דברי חז"ל (ברכות יג:) "ג' מרחיבין דעתו של אדם, דירה נאה ואשה נאה וכלים נאים". וביאר המהרש"א (ח"א), שכוונת מאמר זה היא על דרך השלילה, שדירה נאה ואשה נאה וכלים נאים גורמים לאדם שתהא נפשו רחבה, וע"י כך יתאוה וירדוף אחר תענוגי העולם הזה. וכמו שמצינו בבלעם הרשע (אבות ה, יט) שהיתה נפשו רחבה. וקשה, שהרי דרשו חז"ל (שבת כג:) "הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה", וכיון שדירה נאה גורמת למכשול מחמת הרחבת הדעת, מדוע תעלה בחלקו של הזהיר במצוה, ואיזה זכיה יש כאן.

המזוזה מעוררת לבל נשגה בהבלי הזמן

יסוד הענין יתבאר לאור דברי הרמב"ם בהלכות מזוזה (פ"ו הי"א), "חייב אדם להזהר במזוזה, מפני שהיא חובת הכל תמיד. וכל זמן שיכנס ויצא, יפגע ביחוד השם, שמו של הקב"ה, ויזכור אהבתו, ויעור משנתו ושגיותו בהבלי הזמן. וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים, אלא ידיעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים".

ונראה ששורש הדברים טמון בסמיכות הפרשיות שבפרשתנו. שמתחילה נאמר (ו, ט) "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך". ואחר כך נאמר (פס' י - יב), "והיה כי יביאך ה' אלהיך אל הארץ, לתת לך ערים גדולות וטובות, ובתים מלאים כל טוב, השמר לך פן תשכח את ה'". ונמצא שמצות מזוזה נסמכה לתוכחת המוסר שנאמרה לגבי הבתים המלאים בכל טוב שבכוחם להטות לב האדם מעבודת ה' ויראתו.

[וכמו שנאמר "פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה", ופירש הנצי"ב שבתים טובים ומהודרים גורמים להרחבת הלב כדרך דירה נאה, עד שהאדם כופר בטובת בוראו].

ופירש הרש"י הירש, שטעם הדבר שנסמכה פרשת מזוזה לפסוקים אלו, הוא משום שעל ידי ההתבוננות במזוזה, יזכור האדם ויתן אל לבו לבל יגבה ויתגאה מחמת רוב קניניו הממוניים, וישכיל להבין כי כל אשר לו לא בא לרשותו אלא במתנת הבורא, שגמל עמוחסד והשפיעו רוב טובה וברכה. ונמצא, שהמזוזה מזכרת לאדם שה"בתים מלאים כל טוב" וה"דירה נאה" שלו, אינם אלא משולחן גבוה, ולכן אל לו להרפות מלאחוז בעבודת ה', מחמת עושרו וממונו.

והכתב והקבלה (דברים ו ח) ביאר, ש"מזוזה" היא מלשון תזוזה ותנועה [וכמו שנאמר (תהלים נ יא), "וַיִּזַּז שְׂדֵי עַמְדָּי"]. וכתב, "האדם הוא בעל תנועה תמידית מחמת הרכבתו משני הפכים, מחומר ונפש. כי מצד נפשו נוטה לטוב, ומצד חומר נטוה להיפוכו. ולכן אינו עומד תמיד במצב אחד, ולעולם הוא בתנועה, פעם לטוב ופעם לרע. וכיון שכל מעשי האדם תלויים בתנועה זו, באה התורה להטות כל תנועותיו אל הנפש הרוחנית לבדה, וציותה להשכין שם הנכבד והנורא במזוזת הפתח, שבה מתנועע האדם, ונכנס ויוצא. וכאשר תראה הנפש במזוזות הפתח את השם הנכבד, תחרד מיראתו, ותאסר כוחותיה לעבודת ה'".

ונמצא שתכלית קביעת הפרשיות במזוזות הפתח היא לשים מתג ורסן לכוחות החומר בל יחרסו בתנועותיהן הרעות. ועל ידי כך תהא תנועת האדם תמיד במצב אחד ויהא משתוקק תדיר לקרבת ה'. והוסיף **הכתב והקבלה** דבר נפלא, שמשום כך נוסח ברכת המזוזה הוא **"לקבוע מזוזה"**, **דהיינו לעשות קביעות תמידית לכל תנועותינו** אשר ישאפו לעולם לרוחניות וקדושה.

וכעין זה כתב **הגר"א** (משלי יח יא), "ב' יצר הרע יש לאדם, אחד מבחוץ ואחד מבפנים. מבחוץ הוא העולם, בעת ישים מגמת נפשו לעבודת השי"ת, ילעגו עליו ובפיהם ידברו למה לך זה. ולכן נקבע מזוזה על פתח ביתו, להגן עליו כשיצא".

המזוזה אינה מגינה על הבית כקמיע בעלמא

עוד כתב **הרמב"ם** (פ"ה ממזוזה ה"ד), "אלו שכותבין מבפנים (במזוזה) שמות המלאכים או שמות קדושים, הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא. שאלו הטפשים, לא די להם שביטלו המצוה, אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאילו הוא קמיע של הניית עצמן, כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם".

וכתב **הכסף משנה**, שלא המלאכים הכתובים במזוזה שומרים את הבית, אלא המזוזה שומרת ומגינה עליו כשהיא כתובה כתקנה. ברם, אין הכוונה בעשייתה לשמירה, אלא **צריך שיכוון לקיים מצות הקב"ה, וממילא נמשך שתשמור הבית**.

וביאר **הרש"ר הירש**, "המזוזה אינה מגינה על הבית כקמיע, אלא רק אם תוכנה משפיע על לבבות הדיירים, אשר מתאימים את אורח חייהם לכתוב בה. **רק בתנאי זה**, זכאים הם לצפות שהקב"ה יגן עליהם, ויסייע להם בכל הליכות הבית".

יופם השמש לא יככה בזכות המזוזה

ובמסכת מנחות (נב:) דרשו בסגולת המזוזה, "אמר ר' חנינא, בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, מלך יושב מבפנים ועם משמרין אותו מבחוץ. מדת הקב"ה אינו כן, עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ. שנאמר, ה' **שומרך ה' צלך על יד ימינך**". ופירש **רש"י**, שבכניסת האדם לביתו ניצבת המזוזה לימינו, ולכן נאמר "על יד ימינך".

והמהרש"א (ח"א שם) ביאר לפי זה את המשך המזמור- "יומם השמש לא יככה, וירח בלילה". "לפי שכל המאורעות הרעות הבאות בעולם ניתנו ביד מזלות השמים, שעיקרם חמה ולבנה וכוכביהם, והם המתנגדים לאומה הישראלית, כמו שאמרו אין מזל לישראל. על כן אמר **שבמצות המזוזה, השמש והירח לא יככה, כי ה' ישמרך מכל רע שיתעורר מהם לבא עליך**".

המזוזה שומרת כפידת קבלת פלכות ה'

ובנתיב העבודה (פרק טו) ביאר **המהר"ל** את עומק הטעם שנתייחדה המזוזה לשמירה, וכתב, "מצות מזוזה לכתוב על מזוזות ביתו פרשת שמע ופרשת והיה אם שמוע, כי ענין אלו הפרשיות, לקבל עול מלכות ועול מצוות. ודבר זה גורם שהשי"ת עושה כפי שראוי לו לעשות. כי המלך שומר העם אשר הוא מלך עליהם, מן המתנגדים להם, ולא יתן לבא אליהם שום רע. **וכך כאשר השי"ת מלך על ישראל, והם מקבלים עול מלכותו ועול מצוותיו, הנה הוא ית' שומר עליהם**, ולא יתן המשחית לבא בפתחיהם. כי ביתו של אדם הוא שמירתו, ולכך יש לו לכתוב ולקבוע במזוזות ביתו פרשיות שמע והיה אם שמוע, כי בס קבלת מלכותו וגזרתו, ומצד זה השי"ת שומר אותו". ונמצא שכמידת קבלת עול מלכות ה' ועול מצוותיו, אשר נצטוונו עליהם בפרשיות שבמזוזה, כך יזכה האדם שישמרנה ה', ולא יתן למזיקים לבא אל ביתו ורשותו.

העלון מוקדש לע"נ: מאיר בן עליה ז"ל ♦ פרץ בן מסעודה ז"ל ♦ אברהם בן גיטה ז"ל ♦ דוד בן ציון בן בידה ז"ל ♦ ברכה בת שבע ע"ה ♦ סעידה בת נעימה ע"ה ♦ מרצדס בת פרלה ע"ה ♦ שרה בת משה וזהרה ע"ה ♦ רחל בת ג'ריה ע"ה ♦ רבקה בת שרה ע"ה ♦ רוגית בת מנשה מרגלית ע"ה ♦ רחל בת חיה ע"ה ♦ סעדה בת וזהרה ע"ה ♦ מרים בת צפורה ע"ה ♦ לאה בת סלמה ע"ה ♦ אסתר אושרת בת תלעת ע"ה ♦ חיה חנה בת איזה ע"ה ♦ שרה בת מרים ע"ה ♦ נעימה בת לולו ע"ה ♦ צרויה בת מרים ע"ה ♦ מרלן חיה בת אודט ע"ה ♦ רבקה בת סביחה ע"ה ♦ חיה חייקה בת חיים משה ע"ה ♦ ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"נ: משה בן חלימה וסלם ז"ל ♦ הרב עובדיה בן יעקב יעבץ ז"ל ♦ יחזקאל בן ג'וליש ז"ל ♦ טוביה בן אברהם ובתיה ז"ל ♦ עמישדי בן פלטיאל ורזולה ז"ל ♦ יצחק חיים גיגי בן קמילה ז"ל ♦ קינן בן לאוזה ז"ל ♦ יחיא בן כדיה ז"ל ♦ יהודה בן שמעיה ז"ל ♦ אהרון בן חביבה ז"ל ♦ משה בן שמחה ז"ל ♦ נאג'י בן מרים ז"ל ♦ חיים שלום שקל בן לאה ז"ל ♦ אברהם שמעון בן שלום ז"ל ♦ קובי יעקב בן אסתר נועה ז"ל ♦ ישראל ליב בן דוד שלום ז"ל ♦ יוסף בן מסעוד ז"ל ♦ יורם רם שמואל בן חיים ז"ל ♦ ישראל בן שמעון ז"ל ♦ שרגא בן גולדה ז"ל ♦ שמעון בן סעיד ז"ל ♦ ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"נ: ר' בנימין בן משה ז"ל ♦ מרת סרח (שרה) בת רחמה ע"ה ♦ צביה בת סרח ע"ה ♦ מרת רחל בת סאלחה ע"ה ♦ מרת נאז'ה בת תאג'ה ע"ה ♦ אהרן בן יחיא מעברי ז"ל ♦ אברהם בן טאוס ז"ל ♦ אברהם בן ליסה לאה ז"ל ♦ מאור בן צביה ז"ל ♦ אבלין בת איבון ע"ה ♦ המנוח שלמה אלפסי בן שמעון ז"ל ♦ שלום בן חיה חנה ז"ל ♦ בצלאל בן רחל ז"ל ♦ אברהם בן משה וזהרה ז"ל ♦ שלום בן יחיא ויהודית ז"ל ♦ שלמה בן דוד ומרים ז"ל ♦ שמואל בן דוד ומרים ז"ל ♦ חיים ויקטור בן רחל ז"ל ♦ שמעון בן מיליה ז"ל ♦ שאול בן צמח ז"ל ♦ ת.נ.צ.ב.ה

תרבות האמריקנית: אודישן טלית אסלית יוסף 3/10. 08-9744220 © כלכלת ארץ ישראל ורשתות תפוצה: rinuna@shtaygen.co.il

קורא נכבד ! עלון זה יו"ל כחלק מפעילויות מוסדות "דרכי תורה" החובות. בנוסף לכך קיימים: כוללים לאברכים מעיינים. בימ"ד להוראה לרבנות. כולל ערב. כולל בין הזמנים. כולל יום שישי. קרן "פותח את ידך" - סיוע למשפחות נערכות. וכן הנעצה לעיני הנפטרים. אם ברצונך להיות שותף למפעל אדיר של תורה וחסד במשך כל ימות השנה, צור קשר עם הנהלת המוסדות, והבא ברכה אל ביתך !

כתובת המשרד: רח' מרגולין 12 רחובות. טל' 08-9452903. פקס: 08-9452903. דוא"ל: salami1@bezeqint.net
כמו כן ניתן לתרום לפעילות המוסדות ולהקדשות והנצחות בעלון ע"י הפקדה בבנק הדואר ח-נ 8795528 ע"ש "דרכי תורה"